

Тютюнник О. М.

ORCID 0000-0003-1233-3577

Кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та методики викладання іноземних мов,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: fomiuae@gmail.com

Тютюнник Я. В.

Аспірантка навчально-наукового інституту історії,
етнології та правознавства імені О. М. Лазаревського,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: slava.vernik@gmail.com

ФІЛОСОФСЬКО-ОСВІТНІЙ АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ УКРАЇНСЬКОГО ВИХОВАННЯ У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ П. ЮРКЕВИЧА

Особливості сучасного українського суспільства проявляються в тому, що воно, здобувши політико-державну незалежність, включається у процес глобалізації економічного, науково-технічного, інформаційно-технологічного та соціокультурного розвитку. Цей процес супроводжується складними питаннями, які виникають у зв'язку з інтернаціоналізацією філософсько-освітньої думки. Найважливішими в цьому плані виступає питання збереження в умовах глобалізації національної соціокультурної ідентичності, концентрованим виразником якої виступає національна освіта. Зокрема, виникає у зв'язку з цим завдання переосмислення філософсько-освітньої спадщини як істотної форми національного самоусвідомлення.

Метою роботи є аналіз та теоретична реконструкція філософсько-освітніх поглядів П. Юркевича на особливості українського виховання.

Методологія. Проведено теоретичний аналіз та узагальнення філософсько-педагогічної літератури з проблеми дослідження. Методологічною основою розвідки є використання методу аналізу, порівняння, систематизації, узагальнення, що уможливають науково-теоретичне обґрунтування матеріалу.

Наукова новизна роботи полягає у здійсненні реконструкції та актуалізації філософсько-педагогічної концепції П. Юркевича. На основі аналізу результатів історико-філософських та історико-педагогічних досліджень з проблеми філософія реалізує свої виховні функції за допомогою педагогічного знання, а педагогіка поглиблює своє розуміння людини й поширює арсенал власних дослідницьких методів за допомогою філософії. Здійснена спроба актуалізації філософсько-педагогічної концепції П. Юркевича за допомогою співвіднесення її положень із сучасними проблемами реформування української системи освіти.

Висновки. В творчому доробку П. Юркевича репрезентована філософсько-педагогічна концепція, що постає результатом філософського осмислення виховання та освіти як особливих вимірів людського буття. Здійснена реконструкція концепції П. Юркевича надає педагогічному мисленню характеру синтетичності та дозволяє йому узгодити у філософських теоріях виховання й освіти важко сумісні принципи відповідності педагогічних впливів етичним ідеалам, людській природі та національній культурі.

Філософсько-педагогічна спадщина мислителя складає безпосередній інтерес до гуманітарного знання, аналізу фундаментальних принципів гуманізму, розв'язання проблеми поєднання загальнолюдського і національного пріоритетів у системі освіти, розробки нових філософсько-педагогічних теорій, спрямованих на реструктуризацію професійних поглядів педагога відповідно до нового бачення мети й завдань освіти.

Ключові слова: знання, мораль, свобода, віра, виховання, особистість.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими або практичними завданнями. В умовах українського сьогодення цей суто теоретичний напрямок філософсько-освітніх розвідок набуває великого практичного значення, особливо з огляду необхідності докорінних реформ у системі освіти. Сучасним потребам розвитку історії української педагогіки та теоретичного забезпечення реформ у сфері освіти особливо відповідає вивчення спадщини мислителів, у чий творчості почало філософії, як концентрованого виразу культури, і педагогіки злиті в неподільну єдність, в чий теоретичних дослідженнях і практичній діяльності філософські й педагогічні ідеї постають у цілісному й органічному синтезі. Саме такий синтез знаходимо у творчості Памфіла Даниловича Юркевича – видатного українського філософа та педагога. Тому наша спроба наукового дослідження допомогла б глибше осягнути та систематизувати висунуті ним педагогічні ідеї.

Єдність філософсько-педагогічної концепції П. Юркевича зумовлена розумінням спільності завдань філософії та педагогіки, зміст яких полягає в синтезі віри та знання в «цілісній картині» буття взагалі й людського буття зокрема, важливим виміром якого є виховання й освіта.

Аналіз основних досліджень і публікацій з порушеної проблеми. Існує чимало праць, у яких під різними кутами зору висвітлюються ті або інші аспекти творчості П. Юркевича. Цінні матеріали до біографії П. Юркевича зібрані в працях А. Юркевича, А. Волинського, О. Ходзицького, Ф. Тітова.

В історико-педагогічній літературі початку ХХ ст. знаходимо кілька спроб популяризації педагогічних поглядів П. Юркевича в роботах М. Демкова, А. Лебедева, С. Миропольського.

За радянських часів філософія П. Юркевича оцінювалась здебільшого через призму принципу партійності. Систематизовані історико-філософські описи М. Динника, С. Євграфова, А. Галактіонова, Г. Нікандрова, В. Богатова та ін. намагались надати їй класового змісту та політичної спрямованості. Як супротивник демократичного виховання П. Юркевич згаданий у працях В. Смірнова, А. Фрадкіна, М. Разумовського та ін. Натомість такі автори, як: О. Лосєв, В. Асмус, О. Абрамов, Р. Гальцева та ін. і в умовах ідеологічного тиску знаходили підґрунтя для більш об'єктивного ставлення до спадщини мислителя.

В останні роки А. Арістовою, В. Думцевим, С. Єлістратовим, М. Запорожцем, Л. Кудрик, Н. Куценко, В. Плужник, О. Сарапіним та ін. захищені кандидатські дисертації, де досліджені погляди П. Юркевича на загальну ідею філософії, етику, гносеологію, антропологію та філософію релігії.

З початку 90-х рр. предметом дослідження науковців стає і педагогічна спадщина П. Юркевича. А. Плеханов, А. Нікольська, Г. Боровська, І. Юрас та ін. спрямовують свої зусилля як на її загальне тлумачення, так і на розв'язання окремих проблем логіко-психологічного обґрунтування процесу навчання, співвідношення виховання і навчання, соціально-політичного спрямування виховання та ін.

Філософії освіти П. Юркевича як одному з практичних витоків його цілісної філософії присвятила увагу Л. Кудрик. Однак, розглядаючи тільки один із вимірів багатогранної філософсько-педагогічної концепції мислителя, дослідниця досягла цілком слушних і досить ґрунтовних результатів в оцінці лише окремої її частини. В останнє десятиліття спостерігаємо значне поживлення інтересу до творчості П. Юркевича, якому чимало сприяло видання його філософських праць українською та німецькою мовами, упорядкованих О. Абрамовим, І. Борисовою, А. Тихолазом, М. Ткачук, Р. Пітчем. Предметом дослідження науковців стає і педагогічна спадщина П. Юркевича. А. Плеханов, А. Нікольська, Г. Боровська, І. Юрас та ін. спрямовують свої зусилля як на її загальне тлумачення, так і на розв'язання окремих проблем логіко-психологічного обґрунтування процесу навчання, співвідношення виховання і навчання, соціальне спрямування виховання тощо.

В сучасній науковій літературі знаходимо приклади й епізодичних філософсько-педагогічних студій за мотивами творчості П. Юркевича (М. Муравицька, І. Юрас, С. Шейкота та ін.). Наразі, коли численними дослідниками окреслено доволі широке коло філософських і педагогічних ідей П. Юркевича, цілком природно висловити припущення про їхню імпліцитну єдність та упорядкованість. Втім філософські та педагогічні погляди П. Юркевича як цілісна, органічна система ніколи не поставали предметом спеціального дослідження. Спробою заповнити цю прогалину і є ця стаття.

Метою роботи є аналіз і теоретична реконструкція філософсько-освітніх поглядів П. Юркевича на особливості українського виховання.

Методологія. Проведено теоретичний аналіз та узагальнення філософсько-педагогічної літератури з проблеми дослідження. Методологічною основою розвідки є використання методу аналізу, порівняння, систематизації, узагальнення, що уможливають науково-теоретичне обґрунтування матеріалу.

Наукова новизна статті полягає у здійсненні реконструкції та актуалізації філософсько-педагогічної концепції П. Юркевича.

На основі аналізу результатів історико-філософських та історико-педагогічних досліджень з проблеми, філософія реалізує свої виховні функції за допомогою педагогічного знання, а педагогіка поглиблює своє розуміння людини й поширює арсенал власних дослідницьких методів за допомогою філософії. Здійснена спроба актуалізації філософсько-педагогічної концепції П. Юркевича за допомогою співвіднесення її положень із сучасними проблемами реформування української системи освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Педагогіка П. Юркевича ґрунтується на християнській традиції, яка утверджує морально-духовне існування людини, свободу і самоцінність людської особистості. Найважливішим джерелом педагогіки як науки є вивчення людини, яке базується на Божому Одкровенні, де виховання творить і перетворює душевні стани, спираючись на загальні закони психіки людини. Прийняття біблійної істини про те, що людина є образом і подобою Бога, стає основою духовного виховання за П. Юркевичем. Духовну основу педагогіки, на думку вченого, повинна складати християнська гуманність, яка визначається визнанням безумовних прав людства і невикорінних основ добра в серці людини. Метою виховання і діяльності вчителя, за Памфілом Юркевичем, є виховати розумну, творчу і моральну особистість, людину, котра свідомо своїх обов'язків щодо родини, суспільства, держави і Церкви. Педагог підкреслює співзвучність мети виховання з метою і сенсом життя людини, яка є у її вдосконаленні, формуванні морально-добросовісного характеру, волі, у виконанні морального обов'язку. Згідно з цим, виховання передбачає прагнення до самовідданості й великодушності, чесності та мужності у виконанні своїх обов'язків, справедливості і безкорисної любові, що й визначає гідність людини. Мета, яку ставив перед собою вчений, – застосувати на практиці християнську науку про виховання. Саме християнська ідея, закладена в підвалинах педагогіки П. Юркевича, і містить морально-етичний, правовий, психолого-фізіологічний,

логічний та естетичний компоненти. П. Юркевич у своїй педагогіці піднімає актуальне питання про впровадження в школах релігійного навчання і виховання, яке покликане подолати суперечності між знанням і вірою і привести їх до гармонії: «... для навчання повинно вибиратися те, що виховує віру в Бога і посилює світлу надію на Його милість. Життя патріархів, особливо життя і вчення Ісуса Христа є найкращими предметами для навчання в юності. Тільки тоді, коли в юності починають виявлятися буйна воля, самовпевненість, сила пристрастей і егоїзму, – істини християнства, які відкривають юнакові його засліплення, безсильність проти пристрастей і пильність до зла, повинні бути розкриті у їх належній глибині і широті, щоб молодий дух знаходив у них опору для самовладування і самоврядування. Взагалі, слід пам'ятати, що священні книги християнства писані не для дітей і що з них треба робити вибір за правилами педагогіки» [5, 5]. Тобто, педагогіка П. Юркевича намагається розкрити всі засоби для виховання цілісної людини, яку сміливо можна було б назвати Людиною з великої літери; і шляхом для цього є вивчення християнських канонів.

Виховання, згідно з П. Юркевичем, «... реалізує однобічний підхід, коли не розрізняє розумності вчинку та його моральної цінності. Моральність – це заповідь, закон, написаний Богом на оновлених серцях людей. Розум є володарем душі, але він не є силою, що породжує любов до краси і добра: любов виростає з глибин серця. Духовне життя зароджується раніше, ніж світло розуму [4, 85–87]. «Серце та його значення у духовному житті людини, згідно з ученням слова Божого», присвячене аналізу християнських джерел моралі, позаяк вони тісно пов'язані з біблейським ученням про серце, а також з серцем як центром усього душевного і духовного життя поєднуються значні практичні інтереси духу людського і християнського. П. Юркевич завершує «Серце...» педагогічною проблемою, якій він присвятив останні роки свого життя. Вона полягає у розгляді завдань і мети виховання відповідно до розбудованої ним філософії серця, в окресленні значного кола практичних начал, які зближують царину віри з цариною науки. Одним із засобів такого зближення педагог-філософ вважав неупереджене й старанне вивчення Біблії: «Якщо б хто, що має більше сил і досвідченості, розглянув би ще, як, згідно з біблійним вченням про серце, має розумітися завдання або мета виховання, то ми отримали б значне коло практичних начал, які зближували б галузь віри з областю науки, тому що панівний нині поділ між вірою і знанням, – як вимога знати так, а вірувати інакше, здається нестерпним для людей самих різнобічних переконань. Служіння науці не є служіння мамоні, з яким було б безглуздо служіння Богу: це відчувають нині, хоча щодо засобів для досягнення примирення між наукою і вірою, ще не багато хто має певні переконання. У цій статті ми керувалися думкою, що одне з таких засобів полягає у ретельному та неупередженому вивченні Біблії у всіх її подробицях, у всіх напевно самих незначних поняттях» [4, 113]. Так, у «Курсі загальної педагогіки» П. Юркевича, зазначено, що, починаючи з Платона, педагогіка виступала як наука, якій притаманна величчя релігійна, що спонукає вихователя розмірковувати над причинами зла й застерігає його від легковажного сподівання побороти в людському серці зло лише силою розумної освіти і духовного виховання. Розумна й добра людина, що знає добро і зичить добра, – ось мета виховання. Первісна анархія дитячої душі повинна через виховання волі і духу перетворитися на свою позитивну протилежність – конституцію. Конституція, розгортає далі чудову аналогію Юркевич, повинна охоронятися й управлятися аристократією моральних переконань. Аристократія повинна підкорятися монархії однієї тільки безумовної мети життя. Порядок – підвалина, шляхетність – середина, богоподібність – вершина того життя, пробудження, розвиток і зміцнення якого є метою виховання [2, 199]. Педагогіка, за П. Юркевичем, є також наукою синтетичною. Вона містить у собі надбання етики, психології, фізіології та інших людинознавчих дисциплін, стан розвитку яких і визначає перевагу того чи іншого педагогічного напрямку.

Але яких би успіхів не досягла теоретична педагогіка, все залишається марним через моральну грубість тих учителів і вихователів, хто має втілити її у життя. Грубість ця полягає у нерозумінні ні суті моральних ідей, ні особливого сенсу християнської релігії, у нездатності відрізнити в явищах дитячого життя добро від зла, правду від неправди, запоруку досконалості від зародків моральної розпусти. Питання про те, що таке добро і яке виховання народжує це добро в серці людини є, за переконаннями П. Юркевича, питанням усіх часів і всього людства, питанням науки, філософії, політики й релігії. Звернути на нього увагу практичних вихователів і ставити собі за мету автор «Курсу загальної педагогіки» та «Читай про виховання». Тому, поділяючи педагогіку на дві великі частини – на теорію навчання і теорію виховання, – більшої уваги у своїх працях П. Юркевич надає останній. Критерій освіченості сім'ї, суспільства і держави – міра їх уваги до виховання зростаючого покоління. У стародавній історії П. Юркевич бачить виховання дітей лише як податок, який громадянин мав виплатити кесареві. Тільки християнство здійснює великий поворот у загальнолюдській свідомості, створюючи сім'ю і проголошуючи піклування про дітей вищим моральним обов'язком: «Виховання дітей є служіння людству – служіння, виконуючи яке, ми віддаємо Боже Богіві – цієї моральної істини не знала прадавня освіта» [3, 8]. Християнська педагогіка прагне наділити особистість вихованця рисами безсмертя, якими є мудрість і любов, правда і святість. Ідея християнської гуманності визнає незнищенну силу добра в серці людини і перемогу цієї сили над усяким злом. Християнське виховання, що ґрунтується на любові до людини, стає високою формою гуманності. У педагогічній концепції П. Юркевича виховання, за своїм значенням для формування людини, стоїть вище від навчання. Навчання передає учневі правильні відомості, виховання – кращі якості. Кращі якості повинні бути закладені в дитині змалку такими виховними інституціями, як сім'я, церква, держава і школа, як штучне утворення, що отримує своє моральне життя від цільного зв'язку із сім'єю, суспільством, державою і церквою, мусить співпрацювати з ними. Важливо підкреслити, що найближчу мету виховання

П. Юркевич убачає в рівномірному (справедливому) розвитку всіх сил вихованця, при якому кожна з цих сил повинна бути розвинута до такого щабля досконалості, на якому вона відповідає цілісній ідеї людського призначення [2, 30]. Людина розглядається як розум, як член морального організму і як індивідуальна особистість. Вона повинна знати і любити добро та мати сили творити його. Науку про людину педагог-мислитель будує на двох основних силах людського духу – голові (розум, теоретичний елемент духу) і серці (основа волі, емоцій, переживань, моральний або практичний елемент духу) – та на їх гармонії. Світ у своїй красі й знаменності відкривається насамперед глибинам серця і звідти вже – мисленню людини.

Отже, в педагогічній практиці слід використовувати різні методи для розвитку всіх пізнавальних здібностей, щоб спрямувати дитину на цілісне (за допомогою емоцій, відчуттів, серця), а не фрагментарне (розумом) осягнення світу. Філософія педагогіки П. Юркевича, що ґрунтується на його «філософії серця», протиставляє холодному інтелектуалізму, абстрактному обов'язку теплу й життєву заповідь любові, сердечність як символ людяності. Мета виховання співпадає з метою самого життя – це дух людини. У розумінні педагога-філософа дух є істота, що піддається вихованню, і саме це робить можливим як існування людства, так і його вдосконалення. «Тільки дух людини з його прагненням до істини, добра й Богоподібності є мета: все інше, зовнішні порядки співжиття, держава, церква є лише засобами, і вони повинні виправдовувати себе й освячувати себе правдивим і безумовним служінням людині, послужити якій прийшов сам Син Божий» [2, 22]. Людина – істота богоподібна, вона містить у собі незнищену іскорку божественного духу, постійно розвивається й удосконалюється. При цьому виховання повинно залишатися природним і бути підмогою для самовиховання особистості. На відміну від багатьох представників морально-християнського напрямку педагогіки, П.Д. Юркевич значну частину «Курсу загальної педагогіки» присвятив «педагогічному піклуванню про тіло вихованця». За Юркевичем, як сутність душі, так і її зв'язок з тілом повинен бути набагато багатший і різноманітніший, ніж вважають зазвичай. Ця, звичайно, загальна і поки ще не визначена думка про багатосторонній, а не однобічний зв'язок душі з тілом міститься в біблійному вченні про серце як безпосередньому і найближчому органі душевних діяльностей і станів. Тілесним органом душі може бути ніщо інше, як людське тіло. І як серце поєднує в собі всі сили цього тіла, то воно ж служить найближчим органом душевного життя. Тіло є цілісний орган душі не по одній своїй частині, але за суцільним своїм складом та облаштуванням [6]. Можна багато розмірковувати про зв'язок тіла і здоров'я духу, не заперечуючи при цьому педагогічної аксіоми про те, що здорове тіло автоматично не виробляє здоровий дух, але не можна і заперечити того, що «тіло слабке і хворе – це є перша й найбільша спокуса духу, наскільки б здоровим він не був» [2, 181].

Особливу роль у християнському вихованні дитини П. Юркевич відводить сім'ї та батькам. Виховання здійснюється родиною, школою, церквою, суспільством. На першому місці – родина, оскільки вона завжди була і залишається природним середовищем перебування дитини: «дитя відроджується до життя морального під впливом сімейного Духу». Моральна атмосфера в родині, вихованість та освіченість батьків, їх здоров'я, соціальне положення, традиції тощо – все це впливає на початковий розвиток і виховання дитини. П. Юркевич вважав, що сімейне виховання є фундаментальним у формуванні особистості людини. Головна сила початкового виховання – мати: «... образ матері, викарбований у душі дитини, є самим могутнім вихователем, і часто цей образ визначає на все життя сердечні рухи, схильності і характер людини» [3, 87].

Висновок. У творчому доробку П. Юркевича репрезентована філософсько-педагогічна концепція, що постає результатом філософського осмислення виховання та освіти як особливих вимірів людського буття.

Здійснена реконструкція концепції П. Юркевича надає педагогічному мисленню характеру синтетичності та дозволяє йому узгодити у філософських теоріях виховання й освіти важко сумісні принципи відповідності педагогічних впливів етичним ідеалам, людській природі та національній культурі. Філософсько-педагогічна спадщина мислителя складає безпосередній інтерес до гуманітарного знання, аналізу фундаментальних принципів гуманізму, розв'язання проблеми поєднання загальнолюдського і національного пріоритетів у системі освіти, розробки нових філософсько-педагогічних теорій, спрямованих на реструктуризацію професійних поглядів педагога відповідно до нового бачення мети й завдань освіти.

References

1. Юрас І.І. «Філософія серця» П. Д. Юркевича і проблема формування світоглядної культури школярів. *Праці Міжнародної науково-практичної конференції «Педагогічна практика та філософія освіти»*. Полтава: ПОІПОП, 1997. 133-134.
Yuras, I. I. (1997). «Filosofiya sercyu» P. D. Yurkevycha i problema formuvannya svitoglyadnoyi kul'tury`shkolyariv [P.D. Yurkevych's «Philosophy of the Heart» and the Problem of Forming Schoolchildren's Worldview Culture]. *Praci Mizhnar. naukovo-prakty`ch. konf. «Pedagogichna prakty`ka ta filosofiya osvity`»*. Poltava: POIPOP.
2. Юркевич П. Д. Вибране / Памфіл Данилович Юркевич; Пер. В. Недашківській; Накладом А. Г. Тихолазов. Київ: Абрис, 1993. 416 с.
Yurkevych, P. D. (1993). *Vy`brane / Pamfil Dany`lovy`ch Yurkevych [Selected Works / Pamfil Danylovych Yurkevych]; Per. V. Nedashkivskij; Nakladom A. G. Ty`xolazov. Ky`yiv: Abry`s.*

3. Юркевич П. Д. Курс общей педагогики с приложениями [Текст]. М.: Типография Грачева, 1869. 404 с. Yurkevych, P. D. (1869). Kurs obshhej pedagogy`ku` s pry`lozheny`yamy` [Tekst] [The Course of General Pedagogy with Attachments. Text]. M.: Ty`pografy`ya Gracheva.
4. Юркевич П. Самые светлые черты невинности человека: из наследия рус. и укр. педагога. *Духовно-нравственное воспитание*. 2004. № 4. С. 47–67. Yurkevych, P. (2004). Samye svetlye cherty nevinnosti` cheloveka: y`z nasledy`ya rus. y` ukr. Pedagoga [The Brightest Features of a Person's Innocence: from the Heritage of the Russian and Ukrainian Pedagogue]. *Dukhovno-nravstvennoe vospuy`tany`e*. # 4.
5. Юркевич П. Д. Серце та його значення у духовному житті людини, згідно з ученням слова Божого. *Вибране*. К.: «Абрис», 1993. 416 с. Yurkevych, P. D. (1993). Serce ta jogo znachennya u dukhovnomu zhy`tti lyudy`ny`, zgidno z uchennyam slova Bozhogo [Heart and its Meaning in the Man's Spiritual Life According to the Lord's Word]. *Vy`brane*. K.: «Abyr's».
6. Юркевич П. Д. Чтение о воспитании. М.: В университетской типографии (Катков), 1865. 373 с. Yurkevych, P. D. (1865). Chteny`e o vospuy`tany`y` [Readings about Upbringing]. M.: V uny`versy`tetskoj ty`pografy`y` (Katkov).

Tiutiunnyk O. M.

ORCID 0000-0003-1233-3577

*Ph.D in Philosophical Sciences, Associate Professor
at the Department of Pedagogy and Methods of Teaching Foreign Languages
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: fomunae@gmail.com*

Tiutiunnyk Ya. V.

*Ph.D. student,
Academic Institute of History, Ethnology and Jurisprudence named after O. M. Lazarevsky,
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: slava.vernik@gmail.com*

PHILOSOPHICAL-EDUCATIONAL ANALYSIS OF UKRAINIAN EDUCATION PECULIARITIES IN THE CREATIVE HERITAGE OF P. YURKEVYCH

The peculiarities of modern Ukrainian society are manifested in the fact that it, having gained its political and state independence, is involved in the process of globalization of economic, scientific, technical, information-technological and socio-cultural development. This process is accompanied with complex questions that arise in connection with internationalization of philosophical and educational thought. The most important is the question of preservation in the conditions of globalization of national socio-cultural identity, the concentrated expression of which is national education. In particular, this sets the task of rethinking the philosophical and educational heritage as an essential form of national self-awareness.

The purpose of this work is to analyze and theoretically reconstruct P. Yurkevich's philosophical and educational views on the peculiarities of Ukrainian education.

Methodology. Theoretical analysis and generalization of philosophical and pedagogical literature on the problem of research are conducted. The methodological basis of exploration is the use of the methods of analysis, comparison, systematization, and generalization, which make it possible to substantiate scientific and theoretical value of the material.

The scientific novelty of the article is carrying out the reconstruction and actualization of P. Yurkevich's philosophical and pedagogical concept.

Based on the analysis of the results of historical-philosophical and historical-pedagogical research on the problem, philosophy realizes its educational functions with the help of pedagogical knowledge, and pedagogy deepens its understanding of a person and expands the arsenal of their own research methods with the help of philosophy. An attempt was made to actualize P. Yurkevich's philosophical and pedagogical concepts by means of correlating its provisions with contemporary problems of reforming the Ukrainian system of education.

Conclusion. The philosophical and pedagogical concept is represented in P. Yurkevich's creative work. The reconstructed conception of P. Yurkevich gives pedagogical thinking the character of synthetics and allows us to agree in the philosophical theories of education that the principles of conformity of pedagogical influences with ethical ideals, human nature and national culture are hardly compatible. The philosophical and pedagogical heritage of the thinker is of direct interest in the humanitarian knowledge, the analysis of fundamental principles of humanism, the solution of the problem of combining universal and national priorities in the education system, the development of new philosophical and pedagogical theories to focus on professional education.

Key words: knowledge, morality, freedom, education.

Стаття надійшла до редакції 12.12.2019

Рецензент: **С. В. Грищенко**, доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної роботи та освітніх і педагогічних наук Національного університету «Чернівецький колегіум» імені Т. Г. Шевченка